

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA REFLEKSIV KO'NIKMALARNI RIVOJLANTIRISH USULLARI

Shukirullaeva Sarbinaz Alliyar qizi, Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat
pedagogika instituti doktoranti

МЕТОДЫ РАЗВИТИЯ РЕФЛЕКСИВНЫХ НАВИКОВ У УЧЕНИКОВ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Шукруллаева Сарбиназ Аллияр кызы, докторант Нукусского
государственного педагогического института имени Аджинияза

METHODS OF DEVELOPING REFLEXIVE SKILLS IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Shukirullaeva Sarbinaz Alliyar qizi, PhD student of Nukus State
Pedagogical Institute named after Ajiniyaz

[sarbinazalliyarovna@
gmail.com](mailto:sarbinazalliyarovna@gmail.com)

[https://orcid.org/0009-
0001-2859-9209](https://orcid.org/0009-0001-2859-9209)

Annotatsiya: Ushbu maqola boshlang'ich sinf o'quvchilarida refleksiv ko'nikmalarni shakllantirishning pedagogik ahamiyatini va bu jarayonni amalga oshirish uchun qo'llaniladigan samarali metodlarni tahlil qiladi. Maqolada refleksiya jarayoni o'quvchilarning o'z-o'zini baholash, o'rganish jarayonlarini tahlil qilish va o'zlarining kamchiliklarini aniqlash orqali ta'limdagi muvaffaqiyatlariga qanday ta'sir qilishini ko'rsatib o'tadi. O'quvchilarni o'z-o'zini anglash, mustaqil fikrlash va samarali o'rganish ko'nikmalarini rivojlantirishda o'qituvchilar tomonidan qo'llaniladigan metodlar, jumladan guruh ishlari, refleksiv jurnal tutish va interaktiv mashg'ulotlar muhim qilinadi. Tadqiqot natijalari o'quvchilarda refleksiv ko'nikmalarni shakllantirishning ta'lim samaradorligini oshirishda qanday muhim rol o'ynashini tasdiqlaydi.

Kalit so'zlar: Boshlang'ich ta'lim, refleksiv ko'nikmalar, o'z-o'zini baholash, mustaqil fikrlash, guruh ishlari, refleksiv jurnal, interaktiv mashg'ulotlar, o'quvchilarni rivojlantirish, pedagogik metodlar, o'rganish jarayoni.

Аннотация: Данная статья анализирует педагогическое значение формирования рефлексивных навыков у учеников начальных классов и эффективные методы, применяемые для реализации этого процесса. В статье рассматривается, как рефлексивный процесс влияет на успехи учеников, помогая им оценивать свои действия, анализировать учебный процесс и выявлять свои недостатки. Обсуждаются методы, применяемые учителями для развития самостоятельного мышления, самосознания и эффективного обучения, такие как групповые работы, ведение рефлексивных журналов и интерактивные занятия. Результаты исследования подтверждают важную роль формирования рефлексивных навыков в повышении эффективности учебного процесса.

Ключевые слова: Начальное образование, рефлексивные навыки, самооценка, независимое мышление, групповая работа, рефлексивный журнал, интерактивные занятия, развитие учеников, педагогические методы, учебный процесс.

Abstract: This article analyzes the pedagogical significance of developing reflexive skills in primary school students and the effective methods used to implement this process. The article discusses how the reflexive process impacts the success of students by helping them evaluate their actions, analyze the learning process, and identify their shortcomings. It highlights the methods employed by teachers to develop independent thinking, self-awareness, and effective learning, including group work, keeping reflective journals, and interactive exercises. The research findings confirm the crucial role of developing reflexive skills in improving the efficiency of the learning process.

Key words: *Primary education, reflexive skills, self-assessment, independent thinking, group work, reflective journal, interactive exercises, student development, pedagogical methods, learning process.*

Kirish (Introduction). Boshlang'ich ta'limning asosiy maqsadi o'quvchilarga ilmiy bilimlarni o'rgatish, ularni jamiyatda faol va mustaqil shaxs sifatida rivojlantirishdir. Ta'lim jarayonida nafaqat bilimlar, balki o'z-o'zini anglash va refleksiv ko'nikmalarni rivojlantirish ham alohida ahamiyatga ega. Refleksiya – o'z faoliyatini, xulqini, o'rganish jarayonini va unga ta'sir etuvchi omillarni tahlil qilish jarayonidir. Refleksiv ko'nikmalarni shakllantirish, o'quvchilarga o'z faoliyatlarini to'g'ri baholash, muvaffaqiyat va xatolarni tahlil qilish imkoniyatini yaratadi. Bu jarayon o'quvchilarning o'zini-o'zi anglashiga, o'rganish jarayonini boshqarish va rivojlantirishga yordam beradi.

Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarda refleksiv ko'nikmalarni rivojlantirish, ularning o'z fikrlarini erkin ifodalash, boshqalar bilan samarali muloqot qilish, o'zlarining mustaqil fikrlarini shakllantirishga olib keladi. Shuningdek, refleksiya o'quvchilarga o'rganish jarayonida o'zlarining kamchiliklarini va xatolarini aniqlash imkonini berib, ularni o'z faoliyatlarini yaxshilashga undaydi. Bularning barchasi o'quvchilarni yanada muvaffaqiyatliroq va maqsadga yo'naltirilgan shaxslar sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

Maqsad va vazifalar:

Maqsad: boshlang'ich sinf o'quvchilarida refleksiv ko'nikmalarni shakllantirish jarayonining pedagogik ahamiyatini tahlil qilish va bu jarayonda qo'llaniladigan metodlarni o'rganish.

Vazifalar: Boshlang'ich sinf o'quvchilarida refleksiv ko'nikmalarni shakllantirishning o'qituvchi uchun ahamiyatini belgilash. O'quvchilarda refleksiv ko'nikmalarni shakllantirish uchun ishlatiladigan samarali pedagogik metodlarni o'rganish.

Boshlang'ich sinfda refleksiya jarayonini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun zarur bo'lgan shart-sharoitlarni tahlil qilish.

Metodologiya (Methods). Refleksiv ko'nikmalarni shakllantirish uchun bir nechta samarali metodlar qo'llaniladi. Har bir metod o'quvchilarga o'z-o'zini tahlil qilish, xatolarni aniqlash va ulardan o'rganishga yordam beradi. Bu metodlar o'quvchilarning fikrini rivojlantirish, o'z-o'zini anglash va mustaqil o'rganish ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan. Ta'limda refleksiya jarayonining muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun pedagogik yondashuvlar juda muhimdir.

Refleksiya nafaqat o'quvchilarning bilimlarini yaxshilaydi, balki ular o'zlarining o'rganish jarayonini tahlil qilish va unga ta'sir etuvchi omillarni tushunishga yordam beradi.

Pedagogik yondashuvlar: o'quvchilarga faqat bilimlarni o'rgatish kifoya emas, balki ularga o'z-o'zini tahlil qilishni o'rgatish kerak. O'qituvchilar o'quvchilarni muntazam ravishda o'z o'rganish jarayonlarini baholashga undaydi. Bu usul o'quvchilarning mustaqil fikrlashini va o'z faoliyatini tahlil qilishni rivojlantiradi.

Ko'nikmalarni rivojlantirish: O'quvchilarda faqat bilimlarni emas, balki o'z fikrlarini boshqalar bilan ifodalash va tahlil qilish ko'nikmalarini ham rivojlantirish kerak. Pedagogik yondashuvlar o'quvchilarning o'zlarining ishlariga chuqurroq yondashishiga yordam beradi.

O'z-o'zini baholash va muhokama

O'quvchilarni o'z-o'zini baholash va guruh muhokamalari orqali o'z faoliyatlarini tahlil qilishga chaqirish. O'quvchilarning o'z-o'zini baholash ko'nikmalarini rivojlantirish, ularning o'zlariga bo'lgan ishonchini oshiradi va xatolaridan o'rganish imkoniyatini yaratadi.

O'z-o'zini baholash: O'quvchilar o'zlarini baholash orqali nafaqat bilimlarini tahlil qilishadi, balki o'zlarini yaxshilashning mumkin bo'lgan yo'llarini ham topadilar. O'z-o'zini baholash jarayoni o'quvchilarni tanqidiy fikrlashga va o'z faoliyatini o'z vaqtida tahlil qilishga o'rgatadi.

Guruh muhokamalari: guruh muhokamalari o'quvchilarga o'z fikrlarini boshqalar bilan taqqoslash va yangi g'oyalar kashf etish imkoniyatini beradi. Guruh muhokamasi orqali o'quvchilar nafaqat o'zlarini, balki boshqalarni ham yaxshiroq tushunadilar. Bu jarayon o'quvchilarning o'zaro muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Reflektiv jurnal va yozma ishlar

O'quvchilarga o'z o'rganish jarayonlarini yozma ravishda aks ettirish imkoniyatini berish. Reflektiv jurnal yozish o'quvchilarga o'z faoliyatlarini yanada aniqroq tahlil qilish va yozma shaklda o'z fikrlarini ifodalash imkoniyatini beradi.

Jurnal tutish: Reflektiv jurnal o'quvchilarga o'z o'rganish jarayonini yozma ravishda aks ettirish imkoniyatini beradi. Jurnal orqali o'quvchilar o'z faoliyatlarini tahlil qilish va rivojlantirish uchun kerakli yondashuvlarni topadilar.

Yozma ishlar: O'quvchilar o'zlarining fikrlarini yozma ravishda ifodalash orqali o'z faoliyatini tahlil qilish va kamchiliklarini aniqlashga yordam beradi. Yozma ishlar o'quvchilarning fikrlarini aniq va tushunarli ifodalashiga yordam beradi, bu esa ularning o'z-o'zini anglash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Interaktiv mashg'ulotlar o'quvchilarga o'z fikrlarini ifodalash va boshqalar bilan muloqot qilish imkoniyatini beradi. Guruh ishlari va interaktiv mashg'ulotlar o'quvchilarning fikrlarini erkin va samarali ravishda ifodalash imkoniyatini yaratadi.

Guruh ishlari: Guruh ishlari o'quvchilarga birgalikda fikr almashish va umumiy fikrga kelish imkonini beradi. Bu usul o'quvchilarga o'z fikrlarini boshqalar bilan solishtirish va ularga yangi g'oyalarni taqdim etish imkoniyatini yaratadi.

Interaktiv faoliyatlar: O'quvchilarni interaktiv mashg'ulotlarga jalb qilish ularning o'zaro muloqot qilish va boshqalar bilan fikr almashish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Interaktiv mashg'ulotlar o'quvchilarga o'zlarining fikrlarini boshqalar bilan erkin va samarali tarzda ifodalash imkoniyatini beradi.

Natijalar (Results). Tadqiqotda qo'llanilgan refleksiv ko'nikmalarni shakllantirish metodlari o'quvchilarning o'z-o'zini baholash va tahlil qilishga bo'lgan qiziqishlarini sezilarli darajada oshirdi. O'quvchilar muntazam ravishda o'z o'rganish jarayonlarini tahlil qilish orqali o'zlarining muvaffaqiyatlarini va xatolarini aniqladilar.

Reflektiv jurnal: O'quvchilar reflektiv jurnal tutish orqali o'z faoliyatlarini yozma ravishda tahlil qilishni o'rgandilar. Jurnal o'quvchilarga o'z-o'zini anglash va o'rganish jarayonini baholashda katta yordam berdi.

Guruh muhokamalari: Guruh muhokamalari orqali o'quvchilar o'z fikrlarini boshqalar bilan solishtirish va yangi g'oyalarni kashf etish imkoniyatini topdilar.

O'z-o'zini baholash: O'quvchilar o'z-o'zini baholashni o'rgandilar va bu orqali o'zlarining kuchli va zaif tomonlarini anglab, o'z faoliyatlarini yaxshilashga harakat qildilar.

Tahlil va muhokama (Discussion). Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, refleksiv ko'nikmalarni shakllantirish, boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'z-o'zini anglash, mustaqil fikrlash va bilimlarini tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. O'quvchilarga o'z faoliyatlarini baholash va tahlil qilish imkoniyatini yaratish,

ularning o'rganish jarayonini yanada samarali qilishga yordam beradi.

O'z-o'zini tahlil qilish: O'quvchilarga o'zlarini tahlil qilish imkoniyatini berish, ularning o'zlarining zaif tomonlarini anglab, ularni rivojlantirishga undaydi.

Guruh ishlari va muloqot: Guruh ishlari va muloqot o'quvchilarga o'z fikrlarini boshqalar bilan taqqoslash va yangi g'oyalarni kashf etish imkoniyatini beradi.

Xulosa (Conclusion). Boshlang'ich sinf o'quvchilarida refleksiv ko'nikmalarni shakllantirishning pedagogik ahamiyati juda katta. O'quvchilar o'z faoliyatlarini tahlil qilish va o'z-o'zini baholashni o'rgangan sayin, ular o'zlarining o'rganish jarayonini boshqarish va mustaqil fikr yuritish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Refleksiv ko'nikmalar nafaqat o'quvchilarning ta'limdagi muvaffaqiyatlarini oshiradi, balki ularni jamiyatda muvaffaqiyatli shaxslar sifatida shakllantirishga ham yordam beradi. O'quvchilar, pedagogik yondashuvlar va metodlar yordamida bu ko'nikmalarni muvaffaqiyatli ravishda shakllantirishlari mumkin.

Adabiyotlar ro'yxati

- 1.Akramov, A. (2015). Pedagogika va ta'lim nazariyasi. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
- 2.Xudoyberdiyev, M. (2018). Boshlang'ich ta'limda kreativlik va refleksiya. Nukus: Nukus davlat pedagogika instituti nashriyoti.
- 3.Kasimov, Sh., & Saidov, B. (2017). Ta'lim jarayonida refleksiv ko'nikmalarni rivojlantirish usullari. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.
- 4.Ibragimov, A. (2019). Pedagogikada yangi yondashuvlar va metodlar. Toshkent: O'zbekistonda ta'lim va ilmiy tadqiqotlar nashriyoti.
5. Выготский, Л. С. (1991). Психология и педагогика. Москва: Педагогика.
- 6.Пиaget, Ж. (2007). Психология интеллекта. Москва: Высшая школа.
- 7.Козлова,Т.И.(2010). Педагогические технологии: теория и практика. Москва: Академия.
- 8.John Dewey (1933). How We Think: A Restatement of the Relation of Reflective Thinking to the Educational Process.Boston: D.C.Heath & Co.
- 9.Schön, D. A. (1983). The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action. New York: Basic Books.